

ON GEPAST

HvdH

Ongepast

Haye van de Heyden

UITGEVERIJ
VOGELVRIJ

Colofon

Eerste uitgave: augustus 2025
Haye van der Heyden

Uitgeverij Vogelvrij
Redactie: Carlie van Tongeren
Correctie: Janke Scharff
Omslagontwerp: Jesse Jeroen Unlimited
Opmaak: Arjen Broeze, Kingfisher Design

ISBN E-boek: 978-90-835418-9-1
ISBN Paperback: 978-90-835418-8-4

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

1.

Het is alsof ik afstand van de wereld aan het nemen ben. Alsof ik al een beetje uit mijn lichaam wegzweef vanuit dit ziekbed, om op te lossen in de eindeloze ruimte boven me. Zou het daarom zijn dat mensen in een wolkenhemel geloven? Ik ben straks geen lichaam meer, voel ik. Ik ga miljoenen deeltjes worden die door de lucht zweven, terwijl ik dan toch nog steeds het gevoel heb dat ik besta. Dat er een ik bestaat. Miljoenen deeltjes die samen een bewustzijn hebben. Wonderlijk.

Het zullen de medicijnen wel zijn. De drugs. Wat is het allemaal? Oxycodon, Fentanyl, morfine. En nog andere kleurtjes in een plastic bakje met vakjes die de naam van een dag in de week en een uur van de dag hebben. Vergif voor gezonde mensen, de redding voor mij. Uitstellers zijn het. Ze stellen me in staat nog te leven terwijl ik eigenlijk al dood zou moeten zijn. Mijn einde was gekomen, maar de commerciële wetenschap geeft me nog wat tijd. Waarvoor? Waarom? Wat heb ik nog bij te dragen? Wat wil ik nog? Wie wil dat ik nog blijf? Hij misschien, of Janneke.

Ik lig hier en staar naar het plafond zonder iets te zien, want alles zit vanbinnen. Ik leef in mijn verwarde gedachten en wacht. Op hem. Ik

wacht op mijn grote liefde, dat is niet anders. Mijn grote onverwachte liefde. Al zolang hou ik van hem en toch blijft hij onverwacht. Ik heb me eigenlijk nooit geschaamd voor onze schandelijke relatie. Of misschien toch een beetje, in het begin, bedenk ik nu. Met de dood die daar rustig op mijn rieten stoeltje zit, naast het antieke ladekastje, en geduldig op me wacht, is dat in ieder geval geheel verdwenen. Wat is schaamte als je er niet meer bent? De dood heeft die weggeblazen. Wie sterft, wordt gewassen. Alle zonden spoelen weg, als vuil dat je van je af doucht. Straks zal ik schoon zijn en dus ben ik het nu al. Want ik ben al dood zonder het te zijn. De kleurtjes houden me nog even in leven. Nog een paar uur of een dag of een week of twee weken. Ik weet het niet, maar meer zal het niet zijn.

Straks komt hij nog even bij me zitten. Zoals hij bijna elke dag doet. Of is het echt elke dag? Ik weet het niet. Er zijn geen dagen meer. Soms is het licht en soms is het donker. En soms zit hij bij me. Dan heeft hij de dood weggestuurd en het stoeltje aangeschoven tot dicht bij me, zodat hij me kan aanraken. Ik leef voor zijn aanraking, zoals ik misschien wel een groot deel van mijn leven gedaan heb. Lust is het niet meer, maar ook weer wel. Zijn aanraking doet iets met mijn lichaam wat ik misschien toch lust zou kunnen noemen. Een tinteling. Zinnelijkheid, een ouderwets woord dat in me opkomt. Zijn aanraking doet me tintelen. Nog steeds. Zelfs nu, nu ik bijna dood ben.

Heeft ooit iemand het geweten? Nee toch? Of wel? Ik weet het niet zeker. Hoe kan het dat ik dat niet meer weet? Ik ben niet uitgescholden op straat. Ze hebben niet mijn ruiten ingegooid. Toch mag het een wonder heten dat het altijd geheim is gebleven. Was het daar niet te groot voor, te mooi, te overweldigend? Of waren er alleen maar vermoedens en wist niemand iets zeker? Het zou kunnen dat vriendinnen, voor zover ik die had, ooit toch wel iets vermoed hebben, omdat hij en ik elkaar zo vaak zagen. Dat ik het niet allemaal weet, wordt natuurlijk weer veroorzaakt door die lieve drugs die me weghouden van middeleeuwse pijn, zoals iemand me dat zei. Het zal wel een dokter zijn geweest. Het was iemand die aan mijn bed zat, een man die niet hij was. Met hem praat ik niet over drugs, ziektes en pijn. Met hem ben ik alleen maar. Als hij er is, zijn we even samen. Meer niet. Alsof dat weinig is, terwijl het alles is.

Ik zou schaamte moeten voelen over het feit dat mijn grote liefde in tedere gevoelens met lust mijn zoon is, dat weet ik. Gelukkig is hij dat niet echt, want ik heb hem niet gebaard, maar toch. Voor de buitenwereld is hij mijn zoon. Dat is hij nog steeds. Hij bezoekt tegenwoordig zijn stervende moeder, die eigenlijk altijd zijn minnares is geweest. Of niet altijd natuurlijk. Eerst niet. Eerst was hij gewoon mijn zoon, in de zin dat hij de zoon van mijn man was. Het zoontje. Toen een tijdje wel, toen weer lange tijd niet en toen weer wel. Gedurende jaren.

Het was een verboden liefde. Was die

daarom extra aantrekkelijk? Ook wel ja, maar dat was niet het belangrijkste. Het had ook vaak iets spannends, omdat het zo ongebruikelijk was, maar dat verdween als we elkaar zagen. Dan werd het onmiddellijk wat het altijd was en is gebleven: liefde. Ik kan er geen ander woord voor verzinnen. Liefde van lichaam en geest.

Ik hoor hem nu. Ik hoor een sleutel in het slot van de buitendeur en ik weet dat hij het is. Ik herken hem zelfs aan de manier waarop de voordeur opengaat en weer gesloten wordt. Hij is het. En nog steeds gebeurt er iets in mijn lichaam wat ik zinnelijk mag noemen. In ieder geval is het niet alleen maar warmte en genegenheid. Het zal een soort Pavlov zijn: de moleculen van mijn vlees reageren, omdat ze dat zo gewend zijn. Hij is er. En straks zit hij naast me en raakt hij me even aan. Zoals een zoon zijn stervende moeder aanraakt. Maar ondertussen. Ondertussen is het veel meer, maar dat is niet te zien. Alsof dat iets uitmaakt, want we zijn alleen.

Misschien heeft toch niemand het ooit geweten. Misschien. Ik weet het niet meer. Ik kan me daar niets van herinneren. Ik kan me niet herinneren dat niemand het wist? Vreemd. Ik ben in de war. En dan gaat de deur naar mijn kamer open en Roel is weer bij me.

‘Daar ben ik,’ zegt hij.

Ik knik en glimlach.

2.

Herbert, zijn vader, heb ik leren kennen in de euforie van de zomer van 1945. Negenentwintig jaar oud was ik en de duistere, verschrikkelijke oorlog was net ten einde, zodat er even geen regels waren en alles mocht. Er waren geen marcherende laarzen meer in de straten en geen grommende vliegtuigen in de lucht. Er werd gefeest, gedanst en gedronken, voor zover we iets te drinken hadden, en ik trof een stevige zakenman in bakstenen van midden veertig met een intense blik in zijn ogen, die me omhelsde en me letterlijk niet meer losliet. Ik viel op die blik, maar ook en misschien wel nog meer op die dwingende kracht. Hij greep wat hij wilde hebben en dat was ik. Twee jaar daarvoor had ik kort een verhouding gehad met een jonge Duitse officier en ik was al weken bang dat ik daarvoor gestraft zou worden. Er waren mensen in mijn omgeving die op de hoogte waren geweest en het was bepaald niet uitgesloten dat mijn amoureuze collaboratie tijdens of na die eerste euforie opgerakeld zou worden. Tot op dat moment had ik gelukkig nog geen problemen gehad. Ik hoorde godzijldank niet bij de meisjes die meteen opgepakt waren en wier haren publiekelijk

werden afgeschoren, om hen te vernederen en te schande te maken. Gelukkig was mijn knappe mof destijds omgekomen bij een aanslag van het verzet en ik wist dat sommigen dachten dat ik daar misschien wel de hand in had gehad. Ze hoopten het. Wat nergens op sloeg, aangezien ik een frêle, kouwelijk en angstig poppetje was dat zich gedurende vijf jaren oorlog zo veel mogelijk stil en schuil had gehouden en alleen maar bibberend in een hoekje had zitten wachten tot de ellende voorbij was. Voor verzet was ik totaal ongeschikt geweest. Het zal zijn dat een paar van de mannen die wisten dat ik kortstondig amoreus geheuld had met de vijand, me wilden redden omdat ze me begeerden. Die uitwerking heb ik altijd gehad op leden van het mannelijk geslacht, omdat ik zo broos en breekbaar en allesbehalve onknap was. Ze wilden me beschermen en vroegen daar vervolgens iets voor terug. Alles is handel.

In de vrolijkheid van de zomer na de bevrijding trof ik opeens ene Herbert Dankers, de man met de blik in zijn ogen en de sterke armen, en bij hem zocht en vond ik veiligheid en bescherming. Hij was mooi, groot, zwijgzaam en verantwoordelijk. Dat straalde hij in ieder geval uit. En hij hield van het leven, zoals hij me vertelde, wat betekende dat hij rookte als een schoorsteen en dronk als een tempelier. Ik geloof dat al die eerste avond de gedachte in me opkwam dat hij daarom misschien meer van de dood hield dan van het leven, maar zeker is dat ik die niet heb uitgesproken. Ik was onder de indruk van zijn

dominante aanwezigheid en hij rook mannelijk maar toch veilig. Na een uitgelaten avond en een wazige halve nacht ging ik met hem mee, bleef in de buurt en maakte een paar dagen later kennis met zijn zoontje Roel van vier, dat een weekje bij zijn grootouders had geloged, omdat papa er echt even uit moest. De intensiteit van de blik van mijn minnaar werd daarmee verklaard: zijn vrouw, die Chava heette en de moeder was van de kleine jongen, bleek een jaar eerder te zijn weggevoerd naar Duitsland en daar te zijn omgekomen. Althans, dat werd verondersteld. Ze was opgepakt en naar Westerbork gebracht en meteen van daaruit gedeporteerd naar Duitsland. Daarna was ze verdwenen en tot op het moment dat ik in Herberts leven kwam niet gelokaliseerd, levend noch dood. Waarschijnlijk was ze omgekomen in de anonimiteit van de Holocaust, fluisterde hij me toe in het donker, terwijl we naakt tegen elkaar aan lagen. Hij had een aantal weken daarvoor in overleg met zijn ouders besloten dat met de bevrijding het leven verderging, was doelgericht op zoek gegaan en had mij gevonden. Ik was zijn nieuwe leven. De sterke man bleek vanbinnen net zo zoekende en verward als ik en ik besloot dat er sprake kon zijn van een eerlijke ruil: we konden elkaar redden. Ik had mijn man gevonden, hij zijn troost en een nieuwe moeder voor zijn zoontje.

Deze man, die de derde was met wie ik het bed deelde, vree heel anders dan de andere twee. Mijn eerste vriendje, dat me aan het einde van de jaren dertig met mijn toestemming

had ontmaagd, was op doorreis geweest naar Amerika om daar een nieuw leven te beginnen. Hij had me niet gevraagd om met hem mee te gaan en ik had daarom aangenomen dat hij verwachtte dat hij daar wel iets beters zou kunnen krijgen. Mijn ouders, die op de hoogte waren van de intensiteit van onze band en zich zorgen maakten over mijn toekomst, hadden de mogelijkheid dat ik zijn vrouw zou worden wel aan hem geopperd, maar hij was er niet op ingegaan. Ik geloof dat ik niet echt van hem hield, dus erg rouwig was ik er niet om. Hij beminde me een paar weken met groot enthousiasme en dat fascineerde me. Wat gebeurde er met een jongen of een man als hij opgewonden raakte? Het leek dan of de rest van de wereld niet meer bestond en hij opeens een lief roofdier werd dat zijn prooi het ene compliment na het andere toe fluisterde, totdat hij met haar lichaam mocht doen wat hij wilde. Na een uitvoerig en soms iets te wild repertoire van koortsige lichamelijkeheden raakte hij dan opeens grommend en hijgend in zichzelf gekeerd, om zich schokkend en met een van pijn vertrokken gezicht, zo zag het eruit, in me te ontladen. Daarna zakte hij weg, eerst op me, daarna naast me, sloot zijn ogen en was er een paar minuten niet meer helemaal bij. Ik weet nog dat ik me die eerste keren moeder aarde voelde, maar ik heb geen idee waar ik die associatie vandaan haalde.

Mijn ouders wisten dus dat ik met deze passant het bed deelde en zeiden daar niets over, hoewel het in die tijd toch niet gebruikelijk was dat een meisje zich zo gemakkelijk liet

verleiden. Ze konden er weinig over zeggen, aangezien ik het gevolg was van een vergelijkbaar wild avontuur, wist ik. Toen ik daar het gevolg van bleek te zijn, hadden ze besloten bij elkaar te blijven en dat was een behoorlijk succes geworden. Dus zo kon het ook.

De jonge Duitser die me een aantal jaren later, midden in de oorlog, een paar keren beminde, deed dat voorkomend en beleefd, met een schoon en fris lichaam en een strak gezicht. Hij streelde me terwijl hij me nam en keek me daarbij zelfs in de ogen. Ik genoot van zijn beheersing en de voorspelbaarheid van die vrijpartijen en merkte dat mijn lichaam er goed op reageerde. Het wist wat er verwacht werd en reageerde adequaat. Ik wist nu hoe het moest en hoe ik een man kon behagen. Een heel bezit, vond ik.

Deze Herbert, die me een nieuw leven bood, beminde me altijd in het donker en dat voelde dan bijna als een verplichting die zijn lichaam hem oplegde. Het moest gebeuren omdat de natuur dat zo bepaald had. Het was niet per se onaangenaam, maar toch ook niet meer dan een ritueel dat ik onderging en dat geen al te grote rol in mijn dagelijks leven speelde. Ik spreidde mijn benen, ontving en hijgde met hem mee tot de eindstreep. Ik geloof dat we allebei dachten dat zijn hoogtepunt ook het mijne was en spraken daar nooit over. Ik denk wel dat ik al vaag voelde dat er iets in me sluimerde wat niet aangesproken werd, maar dacht daar verder niet over na. Ik was veilig en ik had een leven, met een man en een zoontje.

De kleine jongen had me meteen al die eerste keer dat ik hem ontmoette, innig omhelsd, toen hij terugkwam van zijn grootouders en zijn vader aantrof met een vreemde vrouw die zijn moeder niet was. Hij sloeg zijn kleine armen om mijn nek en drukte zich tegen me aan. Heerlijk was het, stelde ik vast. Een heerlijke omhelzing. Hij kon dat duidelijk goed. Beter dan zijn vader, bedacht ik stiekem.

3.

Het laatste gedeelte van de jaren veertig verliep in vastberadenheid en vrede. Herbert werkte, was veel op pad en werd rijk. De wederopbouw was in volle gang en er bleek meer vraag naar bakstenen dan er binnenlands aanbod was, dus begon hij ze te importeren uit Wallonië, Spanje en Italië en op een bepaald moment zelfs uit India. Op een achteloze donderdagmiddag in 1949 waren hij en ik getrouwd, zonder poespas en feestelijkheden, omdat dat als ongepast werd ervaren ten opzichte van Chava, wier lot nog steeds volstrekt ongewis was gebleven. Hoewel daar nooit over gesproken werd, bestond natuurlijk de minuscule mogelijkheid dat ze opeens weer zou opduiken. Misschien had ze op de een of andere manier aan de Duitse moordindustrie kunnen ontsnappen, was ze daarbij zwaar getraumatiseerd en haar geheugen kwijtgeraakt of zoiets, kwam ze opeens bij zinnen en keerde ze weer terug naar huis. Je kon van alles bedenken. Tegen het einde van het decennium werd besloten dat haar hoofdstuk definitief kon worden afgesloten en vroeg Herbert me ten huwelijk, er onmiddellijk bij vermeldend dat het geen groots en romantisch gebeuren kon

worden. Al was het maar vanwege de kleine jongen, wiens biologische moeder te allen tijde in ere moest worden gehouden. Daar was ik het toch wel mee eens en daar had ik toch alle begrip voor? Natuurlijk was ik dat en had ik dat, zei ik. Vrouwen waren nou eenmaal gehoorzaam in die tijd.

De kleine jongen groeide op in mijn armen en bleek toch wel het een en ander aan zijn eerste turbulente jaren te hebben overgehouden. Er was altijd angst, lawaai en dreiging om hem heen geweest en die onrust had hem timide en angstig gemaakt. Dat wil zeggen, daar ging ik toen van uit. Later in mijn leven leerde ik dat een persoonlijkheid meer geboren wordt dan gemaakt en dat het heel goed mogelijk was dat hij die sensitieve aard van zichzelf had. In ieder geval had hij veel last van angstige dromen, waarbij hij dan opeens midden in de nacht hartverscheurend om hulp riep. Zijn vader en ik namen hem dan bij ons in bed en als hij veilig tussen ons in lag, kwam hij tot rust en viel hij vredig in slaap. Omdat ik het altijd koud had, kroop ik vaak, nee altijd, tegen hem aan. Heerlijk was dat. Herbert kon een omhelzing en de nachtrust niet combineren, stelde hij, dus als ik alleen met hem lag, duurde het soms eindeloos tot ik warm genoeg was om in slaap te kunnen vallen. Als Roel, die we Roeltje noemden, bij ons kroop, was ik gered. Hij straalde me in twee minuten warm, vervolgens zakte ik in een peilloze diepte en sliep als een roos.

Ik had een sterke band met mijn zoon die

mijn zoon niet was en beschouwde het als mijn taak hem zelfvertrouwen te geven en weerbaarheid bij te brengen, terwijl ik zijn gevoeligheid zorgvuldig bleef respecteren en verdedigde. De combinatie van kracht en kwetsbaarheid zou hem een prachtig mens maken, propageerde ik.

Mijn man hield ervan grote feesten te geven thuis, ook om te laten zien dat we het goed hadden en dat hij uitermate succesvol was. Ook een geslaagd feest had zijn kenmerken van het goede leven: er was altijd eindeloos veel drank en hoe blauwer de kamer stond van de rook, hoe gezelliger het blijkbaar was. Hij zag er altijd op toe dat ik me dan aantrekkelijk had gekleed, soms enigszins op het gewaagde af. Hij pronkte graag met zijn jongere vrouw en aan het einde van zo'n feest betastte hij me soms in het bijzijn van een paar overgebleven vrienden, die dan net zo dronken waren als hij en begerig toekeken. Ik liet hem begaan. We waren tenslotte getrouwd, dus hij mocht over me beschikken. Zo was dat in die tijd.

Steeds minder vaak besteedde hij me, nog altijd alleen maar in het donker en meestal met flink wat alcohol in zijn lijf. Ik hielp hem dan de juiste positie te vinden en geleidde hem vervolgens bij me naar binnen, waarbij ik soms in het begin wel wat pijn voelde, maar omdat ik inmiddels had geleerd zo veel mogelijk te ontspannen en uitvoerig met hem mee te hijgen, ging het al snel soepel en was het daarom ook weer vlot afgelopen. Zo was het huwelijk, had ik begrepen.

Ik voelde tevredenheid over mijn leven: ik

was getrouwd met een man die steeds rijker werd omdat hij zo hard werkte en daar mocht natuurlijk van alles tegenover staan. Ik diende te zorgen voor het huishouden, werd geacht lief voor hem te zijn en beschikbaar in bed en zorgde voor zijn zoontje, voor wie hij zelf weinig tijd had. Ik bevond me in een gezegende situatie, dat moest ik goed begrijpen. Om ons heen was veel karigheid en zuinigheid en kon men zich bij lange na niet permitteren wat bij ons normaal was. Ik had bijna dagelijks hulp in de huishouding en regelmatig was dat iemand die dan ook nog boodschappen deed en kookte. We hadden het erg goed met zijn drieën, wist ik, terwijl het voor velen een moeilijke tijd was. Vlak na ons trouwen waren we verhuisd naar een villa in het rijkere gedeelte van het dorp en omdat Herbert veel weg was, woonden Roeltje en ik daar meestal met zijn tweetjes, terwijl we verder maar weinig om handen hadden. Hij ging naar school of was thuis en ik begeleidde hem in en bij alles wat hij deed. Ik zorgde voor hem, voedde hem op en hield van hem. De genegenheid was volstrekt wederzijds, bevestigde de jongen zo ongeveer dagelijks. Ik was zijn mama, zo noemde hij me ook, en hij omhelsde me misschien wel twintig keer per dag.

Als zijn vader thuis sliep, kroop hij na verloop van tijd 's nachts niet meer bij ons. Zijn vader had hem gezegd dat hij daar te oud voor werd en daar was geen discussie over mogelijk geweest. Het gebeurde gewoon niet meer. Was Herbert echter elders, wat steeds vaker en in

periodes zelfs meestal het geval was, dan sliep zijn zoontje bij mij. Wat kon er fout zijn aan een beetje wederzijdse warmte? Hoe kon je daar te oud voor zijn?

Zo sliep ik meestal met Roeltje, die me verwarmde, en veel minder vaak met mijn man, die zo nu en dan met me naar bed ging, maar me verder niet of nauwelijks aanraakte. Dat ik zelf nooit zwanger raakte, werd in mijn huwelijk nooit besproken en om de een of andere reden begon ik er zelf ook nooit over. Misschien dacht ik dat het een invalmoeder niet paste zelf kinderen te krijgen of vreesde ik een zwangerschap omdat ik zo fragiel was, ik weet het niet. Ik was er in ieder geval niet mee bezig. Mijn leven was goed, door en met Roeltje. Als zijn vader er die nacht niet was, meer regel dus dan uitzondering, ging hij altijd meteen al in het grote bed liggen en kroop ik een paar uur later bij hem, bij dat heerlijke warme kind. We leefden die jaren voor elkaar, geloof ik. Toen al, moet ik zeggen.

Verder lezen?

Benieuwd naar het hele verhaal en wil je verder lezen?

KLIK DAN OP DE ONDERSTAANDE LINK

<https://uitgeverijvogelvrij.nl/boek/?id=ongepast>

Over Uitgeverij Vogelvrij

Uitgeverij Vogelvrij publiceert boekjes, zowel in fysieke vorm als digitaal, met de lengte en de amusementswaarde van speelfilms, die beogen net zo toegankelijk te zijn als audiovisuele producties. De boekjes hebben vaak minder tekst dan een standaardroman en kunnen voorzien zijn van plaatjes, foto's, tekeningen of audio- of videofragmenten, die zelfs in het geval van een papieren boek met QR-codes op een smartphone of een tablet direct beluisterd en bekeken kunnen worden. Lezen en kijken of lezen en luisteren.

Uitgeverij Vogelvrij wil inspelen op een nieuwe wereld en kiest ervoor meer een contentfabriekje in het algemeen dan alleen een uitgever van boeken te zijn. Het gaat om het opbouwen van een fonds van verhalen en formats, uitgegeven als boekjes en daardoor auteursrechtelijk beschermd, die vaak in basis geschikt zijn voor een audiovisuele productie, ten behoeve van media die de behoefte hebben aan een constante stroom van content.

Informatie over de uitgeverij en/of deze titels is ook te vinden op de website www.uitgeverijvogelvrij.nl of kan per mail worden opgevraagd: info@uitgeverijvogelvrij.nl.

